

Hvem ejer musikken?

Af Karl Aage Rasmussen

Ophavsret har i dag først og fremmest med beskyttelse af investeringer at gøre – komponister derimod investerer oftest ikke meget andet rent materiale end papir og blæk eller elektricitet til pc og printer. Det er kun i minimalt omfang indholdssiden af kunstværket ophavsretten søger at beskytte. I de senere år er ophavsretten blevet stadig mere problematisk og kompliceret. Og alt tyder på at udviklingen fortsætter i stadig accelererende tempo, med mindelser om kosteskafterne i *Troldmandens Lærling*.

Jeg vågner op en morgen og guider øjnene: Foran mig ligger en forandret verden. Alle de farvestrålende cd'er der så sent som aftenen før stod pænt i række og geled på hylderne, er væk som ved et trylleslag.

Nå. Koldt vand i blodet. Lakpladerne forsvandt jo også i sin tid. Senere forsvandt vinyllet, og nu var det åbenbart cd'ernes tur. Det er vist det man kalder for udvikling, fremskridt. Men alligevel. Vist har man hørt om den digitale revolution. Jeg skal åbenbart klare mig med en pc'er. Men en musikalsk dagligdag kun omgivet af 'bits' tager alligevel én på sengen.

Jeg står op og tænder computeren, og *browseren* tilbyder straks en menu med enorme valgmuligheder. Omtrent hele det uhyre katalog af musik der nogensinde er indspillet på vor grønne planet er til min rådighed. Det er slut med at skulle omvejen omkring pladeselskaber, forretninger, biblioteker, antikvarer o.s.v. Det hele er komprimeret i en ny fælles digital standard. Alt hvad man behøver at gøre er at klikke på titlen og indtaste nummeret på sit kreditkort, så – i løbet af et par minutter – kan man høre den musik man ønsker i digital superlyd, og *downloade* den, hvis man vil høre den igen. Ingen plader, ingen bånd, kun *filer*. Cd'er findes stadigvæk, men nu kun som en praktisk genvej til privat kopiering og til brug uden for harddisken – i bilen, i walkman'en eller i video'en.

Jeg husker ikke noget i dén retning fra *Fagre ny Verden*. Men det er skinbarlig virkelighed. I stribevis af kæmpestore databaser tilbyder masser af musik gratis via nettet. *Underground Music Archive* hedder én af dem. *Audio Diner* er navnet på en anden. Det første benytter vistnok uafhængige kunstnere, det andet finansieres tilsyneladende af reklamer...

Det er ikke kun i teknologisk forstand at Internettet er en fundamental nydannelse – Nettet er en verden uden centrum, og det er stadig en verden næsten uden mure. Og dét springer i øjnene i en senmoderne kultur gennemkrydset af mure – en verden af stærke institutioner, politik erhvervsliv, uddannelse og medier der alle er omgivet af mure. Ordet institution er næsten synonymt med ordet mur, murene er institutionernes bolværk og de definerer deres magt. Men der er ikke kun mure omkring skoler, forretninger, museer, parlamenter, fængsler o.s.v., også omkring ideer, ord og musik. Murene er en del af den sociale og kulturelle arkitektur som kendetegner vores samfund i almindelighed.

Men nu bygger Nettets IT-arkitekter uendelige, 'linkede' strukturer som vi aldrig før har set magen til. Strukturer uden hegn og grænser. Så det er ikke underligt, at krigen om indhegningerne og Internettet forlænget er brudt ud i lys lue, fra *MP3* til *domain names*. Og det kræver ingen særlige profetiske nådegaver at udnævne dette sammenstød til det næste tiårs største økonomiske og politiske slagsmål. Og måske til den største kulturelle magtkamp nogensinde.

Nettet og Web'et er et sted, ingen steder, en ny social geografi. Det er dette, langt snarere end teknologien som sådan, der udgør den overrumplende nye virkelighed. Vi *browser* og *downloader* så frit, så ofte og fra så mange forskellige steder, at vi nemt kommer til at tage den nye kultur for givet. Men når *the on-line world* kolliderer med verden udenfor – hedder den mon *the off-line world?* – opstår der bitter strid, fordi truslen imod eksisterende magtstrukturer og privilegier med ét bliver tindrende tydelig.

Nettet er på vej ind i sin anden generation. Første generations brugen, der voksede op med frihed til at gå hvorhen de ville og *downloade* hvad de ville, har ingen erfaring med indhegninger. Men nu, hvor Nettets uafvendelighed er åbenlys, nu hvor nettet bliver lukrativt og magtfuldt, ja så buldrer den gamle verden *on line* som en kæmpemæssig, sanseløs bøffelhorde. Og de bygger mure som rasende. Men de møder voldsom og uventet modstand. Nettets grundlæggende anderledeshed bringer det på kant med alle hævdundne institutioner og traditioner.

Tænk blot på hvad der skete med tv, som kun blev få år gammelt før det blev kontrolleret, reguleret og sat i husarrest, for derefter i store dele af verden at blive monopoliseret af 3-4 medie-stormoguler i et halvt århundrede. Tv var et revolutionerende redskab til kommunikation, men dets triste skæbne blev – i hvert fald indtil det til dels blev befriet igen af *zappere*, satellitter og kabel-teknologi – en endeløs historie om reguleringer og privatkapitalistiske indhegninger. Først nu, hvor tv's fusion med Internettet allerede er amerikansk virkelighed, får det måske endnu en chance for at opfylde sine oprindelige løfter.

Politikerne, medierne og erhvervslivet var alt for nærsynede og alt, alt for langsomme til at opdage mulighederne i nettet. En tid lang lod de det i fred som en afsides legeplads for nørder. Og en kultur med en hidtil ukendt grad af frihed, uforudsigelighed og brogethed fik stiltfærdigt lov til at vokse og brede sig. Selvom det tekniske udstyr der var nødvendigt for at bruge Internettet i begyndelsen ofte var både kostbart og besværligt, så var selve nettet fra starten designet til at være vidt åbent – et globalt netværk uden bomme, hegn og grænser. Nu må erhvervslivet slås desperat og med alle midler for at få indhegnet bare en lille del af det. Tanken om at lukke dele af nettet, så firmaer af forskellig art kan forlange bompeng, har flere gange været luftet af de store medieindustrier.

Internettets arkitektur adskiller sig fra alle traditionelle idéer om, hvordan man bygger ting, og det har sine egne arkitekter og bygherrer. Det opsuger information overalt – fra industrier og institutioner, musik, litteratur, journalistik, politik, aktiemarkeder o.s.v., og indfolder den i en orden uden mure i en struktur som opbygges nedefra i endeløse lag. Så de igangværende konflikter kan ikke undre nogen. Og de bryder løs overalt.

Musikkens frigørelse er sikkert den mest umiddelbart forståelige og den mest synlige kamp om murene. I mange år satte indhegninger

musikindustrien i stand til at tvinge folk til at købe musik de ikke brød sig om, blot for at få lov til at købe den musik de ønskede sig. Men nu er *MP3* – en type software som komprimerer musik til få *megabytes* i Net-venlige pakker og med en lyd kvalitet som ikke giver cd'en meget efter – en åbenlys, og måske dødbringende trussel imod den eksisterende musikindustri.

De fleste kommercielle programmer opretter grænsebomme, og folk betaler afgifter for at passere dem. Men andre forsøger at vælte bommene omkuld. For nylig har Microsoft fået amerikansk patent på en billig måde at udvikle hjemmesider på. Men Nettets gamle brugere (de ældste kalder sig for *Netziens*) betragter patenteringen som komplet meningsløs – omtrent som hvis nogen ville tage patent på et bestemt ord i sproget. Så i praksis kan patentet slet ikke beskyttes. *Sony Corporation* har flere gange annonceret en ny, gennemgribende form for kopi-beskyttelse, men hidtil har Nettets arkitektur hver gang spillet dem et pude.

Med den kolossale informationsmængde, som er tilgængelig *on line*, er også ældgamle institutioner som lærere, formidlere og journalister under pres. Og vælgerne kan nu øjeblikkeligt give deres meninger elektronisk til kende, som de fx gjorde det under *Sexgate* – et *instant* demokrati der utvivlsomt giver politikere noget at tænke over. Da den amerikanske kongres besluttede at overskride de gamle mure ved at gøre Kenneth Stars rapport tilgængelig for mange millioner mennesker, var dét måske, mere end noget andet, afslutningen på den langstrakte rigsretssag.

Den gamle verdens svar på en verden med færre indhegninger har været straks at gå i gang med at bygge nye for de gamle som faldt. Den amerikanske kongres har vedtaget ikke én, men to love om 'anstændighed' – love som er i besynderlig modstrid med amerikanske frihedsidealer og traditioner. Spørgsmålet er hvorvidt indkøb på nettet skal belægges med skat, handler om indhegninger, og firmaer indgår komplicerede aftaler om bompeng for adgangen til særlige informationer. Der er nu tusindvis af programmer som opretter blokader, nogle angiveligt for at beskytte børn; ingen af dem virker, men hver eneste én er en indhegning.

Kommunikationsmidler som telefon, radio og tv er alle kommercialiserede, og kapitalens logik er enkel: Alt hvad alle har brug for må indhegnes og reguleres med henblik på profit. At *e-mail* er gratis, er i virkeligheden et forbløffende lille mirakel. For i vore dage er de kræfter som opretter indhegninger kapitalstærke

som aldrig før. Deres muligheder for at opkøbe store områder af kulturindustrien er bedre end nogensinde. Ingen får nogensinde at vide, hvor mange mindre firmaer og foretagender koncerner som Disney, Sony, IBM, EMI eller Microsoft har opslugt og guffet i sig.

Den helt afgørende grund til at Nettet så hurtigt kunne vokse sig så stort (mindst 250 millioner mennesker har nu adgang til det) er at dets infrastruktur blev skabt på lang afstand af erhverv, regeringer og medier – det var i voldsom vækst endnu før de store koncerner overhovedet fik øje på det. Derfor, og *kun* derfor, blev *domain names*, Net-protokoller og *e-mail* gratis. Ingen havde nået at få sat hegnene op.

Uden mure ingen sekretær, ingen dørvogter, ingen brevkasse eller telefonsvarer at gemme sig bag. Uden mure er det langt sværere at øje ting, at have eneret til ting eller at tage betaling for dem. *On line* befinder man sig i et rum uden afstande og uden tid, alting er lige nært eller lige fjernt, og tanken kan i glimt ligne den gamle drøm om reel åndelig ligestilling. Økonomisk ligestilling er noget andet naturligvis. Men selve kostprisen på IT-udstyr vil med garanti fortsætte sit styrtdyk, sådan som det fx skete med mobiltelefonen, der for bare få år siden var et anliggende for de velhavende og privilegerede.

Samfundet, uden indbagninger er det gamle samfunds diamentrale modsætning. Hvis alle kan komme ind i og ud af de mest centrale institutioner som det passer dem, hvis alle kan kommunikere gratis med hinanden som det passer dem, eller kan få adgang til tonsvis af uindhegnet information, hvordan skal det politiske system så bevare kontrollen, hvordan skal medierne bevare deres magt, hvordan skal de multinationale selskaber bevare deres monopoler? På mange måder ligner krigen om murene – om vi skal rive dem ned eller bygge endnu flere – optakten til en slags ideologisk borgerkrig. Eller i hvert fald optakten til et generations opgør. Det er én samfundsopfattelse imod en anden. Og det er i denne sammenhæng især én idé om hvad information er imod en anden.

Som kunster har jeg aldrig følt mig i naturlig balance med dem der bygger hegn og mure. Driften til at lave kunstværker, driften til at skrive, male, komponere mv. er ikke i sig selv forbundet med tanken om et publikum men at alle har ret til at få del i de oplevelsesmuligheder et kunstværk rummer, må være indlysende for enhver der laver kunst. Netop fordi kunden ikke bare er 'kommunikation' har

den ingen bestemt modtager-adresse, og alle må have samme ret til at lede efter mening, betydning og oplevelser i den. I den gamle verden betragtes kunst imidlertid ikke som information, men som en *institution*, lige så forskanset bag mure om andre institutioner. Og dette er ved nærmere eftertanke ikke nogen appetitlig opdagelse for en kunstner.

Det er svært at afvise at et kunstværk er en særlig form for information. For hvad er egentlig den afgørende forskel på opdagelsen af en fysisk lovmæssighed, en teknisk idé til et problems løsning, et godt argument eller et udtryksfuldt stykke musik? Hvorfor må mangfoldiggørelsen af visse informationer begrænses ved lov, mens andre får lov til at foregå frit Hvis ærinde går ophavsretten, hvem er den primært til gavn for?

Ophavsrettens forhistorie knytter sig ikke mindst til ønsket om at sikre autor mod at andre beriger sig på hans bekostning. Men ophavsretten og de stærke ophavsretsorganisationer af i dag tjener ikke primært til at sikre kunstnere et rimeligt udkomme for deres arbejde. De sikrer kunsten og underholdningsindustrien en plads som institution i det kapitalistiske erhvervsliv – og de værner om en hovedindtægtskilde for kulturindustrien. En stadig mindre brøkdelen af de personer der tjener penge på ophavsrettens eksistens er kunstnere. Dette gælder også dér hvor resultatet af kunstneres arbejde økonomisk set er af ringe værdi, og hvor der derfor kun sjældent er tale om egentlig salgbarhed og efterspørgsel – fx den mere eller mindre eksperimenterende musik. For på disse områder ernæres kunstnere i alt væsentligt gennem forskellige former for offentlig støtte.

Ophavsret har i dag først og fremmest med beskyttelse af investeringer at gøre – komponister derimod investerer oftest ikke meget andet rent materielt end papir og blæk eller elektricitet til pc og printer. Det er kun i minimalt omfang indholdssiden af kunstværket ophavsretten søger at beskytte, den benyttes blot som objekt for beskyttelsen af investeringer.

Men et kunstværk er ikke et objekt. I informationssamfundet er kunstværket ideer, det er information. Og information er ikke noget man kan besidde. Det er en simpel forudsætning for begrebet 'ejendom', at det vedrører noget der kan mistes. Hvis jeg fortæller dig noget, mister jeg ingenting (højst lidt energi). En idé er ikke et produkt. Et partitur er et produkt, en cd, en koncertfremførelse er. Men information er kollektiv, information er pr. definition noget som kan videregives og formidles. Viden eller

oplevelser er ikke produkter, at de kan deles med andre uden at nogen mister noget, er netop et særkende for dem.

Når vi taler om opdagelser i videnskabens verden forekommer dette ret indlysende. De færreste vil mene, at Ørsted har ophavsret til udnyttelsen af elektromagnetismen eller Einstein til relativitetsteorien. Og deres arvinger honoreres ikke hver gang der gøres brug af deres opdagelser. Patentlovgivningen beskytter kun den *særlige* udformning af en bestemt udnyttelse, ikke ideen som sådan. Men kunstværket, musikværket *er* ideen 'som sådan' – et produkt bliver musikstykket først når det udkommer som partitur, som cd, koncertfremførelse osv.

En anstrengelse, et stykke arbejde, skal betales ordentligt men vel kun én gang. En snedker kræver ikke afgift hver gang han sig på det toiletsæde han har produceret. Mange komponister af ny musik har allerede gennem bestillinger eller i kraft af ansættelsesforhold i ét eller andet omfang fået deres arbejde betalt. Når de modtager *royalties* er der således langtfra altid tale om forsinket arbejds løn. Man kan mene at den betaling der er tale om, er alt for lille. Men i den statsstøttede kultur er dét et kulturpolitisk ikke et juridisk problem. I vores del af verden er ophavsretten ganske vist under politisk kontrol, men koncessionen er et skjold imod mulige skadevirkninger, ikke et kulturpolitisk styringsmiddel. Og erfaringen viser, at ophavsret er ikke noget ideelt instrument at føre kulturpolitik med. Bl.a. er den juridisk skrøbelig. Man kan blot henvise til de udsigtsløse forsøg på at kvantisere opfindelsens kunstneriske egenskaber – definitioner af hvad et 'værk' er, hvad 'originalitet' er – genretabeller, særhonorering for 'kompleksitet' og 'opfindeshøjde' eller de endeløse vanskeligheder med at definere og katalogisere fænomener som melodi, *sound*, instrumentation, *sampling* osv. Det er som at grave et hul i røg.

I de senere år er ophavsretten blevet stadig mere problematisk og kompliceret. Og alt tyder på at udviklingen fortsætter i stadigt accelererende tempo, mad mindelser om kosterkafterne i *Troldmanden Lærling*. At ophavsretten kan overleve i noget der blot svagt ligner den form den har i dag, forekommer helt usandsynligt. Den vil blive stadig mere udviklet, stadig men umulig at administrere, indtil den før eller senere braser sammen under sin egen vægt. Kopieringspriserne i alle medier synker dag for dag. Og den nødvendige investering af tid er blevet reduceret til et minimum. Den nyeste IT-teknologi, internet, GSM-net etc. gør det

komplet umuligt effektivt at kontrollere hvem der bruger eller opmagasinerer information

Ophavsrettens forvaltere rundt omkring har distribueret en længen række formaninger om hvordan man opfører sig lovlydigt på Nettet, men de kunne i realiteten ligeså godt udsende regler for hvad folk må fløjte eller synge i deres brusekabine. Kontrolmulighederne er omtrent de samme.

Mp3 jævner i øjeblikket mange af musikverdenens gamle mure med jorden. og noget lignende gør det såkaldte *audio-* eller *video screening software*, der sætter folk i stand til at høre og se programmer stort set overalt på jorden. Også videnskaben, både dens redskaber og dens praksis, ændrer sig. Afhandlinger og undersøgelser som før måtte sluses gennem råd og komitéer, og som interesserede forskere måtte vente på i årevis, bliver nu sendt ud i løbet af timer eller dage. Dette skræmmer nogle og fascinerer andre. Og hver enkelt må selv fægte sig frem, selvom situationen ikke indbyder til heltemod; modstand synes nytteløs, der kan ikke sættes kryds ved 'ved ikke'. Men situationen nødvendiggør til gengæld et bevidst opgør med vanetænkning, vi har simpelthen brug for nye verdensbilleder, nye tanke-modeller.

Vi anvender negativt ladede udtryk som fx 'piratkopi', men er kopiering egentlig ikke udtryk for normal, sund menneskefornuft, og hensyntagen til ressourcer, økologi og økonomiske vilkår? Allerede nu er det meget synligt at hver gang copyright-instanserne finder en ny metode til bekæmpelse af kopiering, overhales de både indenom og udenom af teknologien. Fornemmelsen af at kæmpe mod vejrmøller må være udbredt. Den lokale blankbåndsafgift ligner en Pyrrhus-sejr, og er i øvrigt både ulogisk og krænkende for retsbevidstheden – efter devisen: Når vi nu allesammen er småkriminelle, så kan vi ligeså godt betale allesammen. Det er endnu et eksempel på sammenblanding af ophavsret og kulturpolitik.

Og det er *mignon*-tænkning. Samfundsøkonomisk, kulturpolitisk, ressourcemæssigt og set fra et forureningssynspunkt ville det fx give enorme besparelser at satse på de før nævnte 'musikbanker', hvorfra alle kan få den musik de ønsker direkte hjem i stuen, uden fabrikker, tungmetaller, affaldsstoffer, skibe, lastbiler osv. Det er indlysende, og alligevel kender jeg ingen eksempler på at politikere har argumenteret fra denne synsvinkel. Alle synes hypnotiserede af risikoen for at miste deres gamle privilegier.

Teknologien gør allerede nu den musikforlægger der primært udgiver noder til lidt af en anakronisme. Kun hvis produktet kan masseproduceres til en pris der er konkurrencedygtig med kopien (sådan som fx aviser og visse paperbacks), eller hvis forlæggeren er sikker på andel i en statslig subvention (garanterede kunder som bibliotekar, læreranstalter, særlig udgivelsesstøtte etc.) er klassisk forlagsvirksomhed stadig mulig. Men allerede i dag er et musikforlag forlængst blevet en forretning der lever af at handle med rettigheder, ikke af at trykke noder. Og i dag spilles 90 % af den nykomponerede musik efter fotokopier.

Da ophavsretten som vi kender den efter alt at dømme langsomt, men sikkert udhuler sig selv, må det være på tide, ja, vel på høje tid at begynde overvejelserne af hvordan musiklivet – og livet i det hele taget – vil se ud i det gennedigitaliserede samfund. Det forekommer mig indlysende at de statskoncessionerede ophavsretslige institutioner må være naturligt forpligtede til at gå forud i denne debat, i stedet for at bruge alle kræfter og ressourcer på at stoppe stadigt nye huller i den endeløse hængebro af omvendte paraplyer som ophavsretten begynder at ligne. Kun de har indsigt, data og ressourcer til at fremstille realistiske modeller af den nye virkelighed. Og de må desuden være naturligt interesserede i at overveje hvordan den uomgængelige omformning af deres egen funktion og *raison d'être* bør foregå.

Musik præges naturligvis i bund og grund af de vilkår der gælder for at skabe, spille, udbrede og høre den, og teknologien har ændret disse vilkår eksplosivt. At de gamle vilkår vender tilbage kan end ikke den mest forbenede Jeronimus tro på. At tingene forbliver som de er, er det aller mest usandsynlige. Derfor skal der ikke megen spådoms kunst til at forudsige at musikkens fremtid vil være et spejlbillede af teknologienes fremtid.

Hvad vil der ske med den kommercielle musik hvis profitten skal opnåes ved direkte brug og salg af det musikalske produkt? De populære kunstnere vil ikke længere stille spørgsmålet "Hvordan kan jeg sikre mig mod at mine fans hører min musik gratis?" De vil stille det langt enklere spørgsmål: "Hvordan tjener jeg bedst penge på mine fans?" Førhen var pladeselskaber en nødvendighed, de finansierede, producerede, markedsførte, opbevarede og transporterede musikken. Og de levede fedt af det. Nu er de et unødigt fordyrende mellemlid – i dag koster det ikke noget at sende musikken direkte til brugeren. Og det vil ændre kunstneres opfattelse af de såkaldte pirater: Hellere 'tabe penge' på at folk lytter til min musik end tabe

penge på en unødvendig omvej. I andre industrier ville de investeringer musikindustrien foretager på kunstneres vegne ligne en slags lån. Men pladeselskaberne beholder deres *master* også efter at pengene forlængst er tjent ind med skyhøje renter. Situationen burde være let at overskue: Interesserne for langt de fleste kunstneres er simpelthen ikke længere sammenfaldende med den gamle kulturindustri's interesser. Men ophavsrettens klassiske logik var at beskytte kunstnerne, ikke kapitalen. Var den ikke?

Jo lettere det bliver at kopiere musik, jo mindre af en trussel vil 'piraterne' faktisk være. For det betyder jo at de *professionelle* pirater bliver arbejdsløse. De eneste pirater vil så være de interesserede lyttere. Og interesserede lyttere kan ikke være et 'problem', det er i modstrid med al kulturpolitisk logik. Og det er i modstrid med alle de grundlæggende forestillinger vi har om kunsten og dens betydning.

Én af de rigdomme som Nettet uafviseligt har bragt med sig, er et samfund af individer verden over som uden berigelseshensigt og med beundringsværdigt engagement stiller deres informationer, opfindelser og redskaber til andres rådighed. Når pladeindustriens repræsentanter arbejder som vanvittige på at opfinde lovgivning og teknologier der kan bremse hvad de kalder piraternes tyverier, handler det ikke om kunstnerbeskyttelse, det handler om at få magten over de digitale kanaler. Også for at sikre sig mod at kunstnerne selv får andel i denne magt.

Den amerikanske pladeindustri's brancheforening – der repræsenterer en samlet omsætning på omkring 40 milliarder USD – har hastudviklet anti-MP3-formatet SDMI (Secure Digital Music Initiative). Det har karakter af en slags tidsbombe der sletter data efter en vis tid. Men de økonomiske interesser i musikindustri, elektronikindustri og *softwareindustri* er vidt forskellige, og den brede enighed som er nødvendig for at formatet kan bruges til noget ser ud til at være komplet utopisk.

Musikindustrien har for nylig åbnet ild mod en *browser* fra USA-firmaet *Lycos* som er designet til at opspore MP3-filer. Anklagen støtter sig på ophavsrettens koncept om meddelagtighed – *contributory infringement*. Men sagsøgeren har ikke fået juridisk medhold, da generel søgning indlysende nok er selve meningen med *searchengines*. Et forbud ville ikke blot være et eksempel på *shooting the messenger boy*, det ville true *software*-industriens livsnerve.

Ingen med forstand på sagen tror for alvor på at det vil være muligt at lave blokader som ikke kan brydes, og musikbranchen véd det. I øjeblikket står de store elektronikfirmaer og telefonselskaber på ryggen af hinanden for at lancere nye, forbedrede afløserer for MP3. I oktober sidste år kom *RIO PMP300* på markedet – en MP3-afspiller i lommeformat til en pris på ca. 200 USD som kan opmagasinere og afspille MP3-musik hentet på Nettet, Walkman-style. Også her prøvede pladeindustrien alle kneb, uden dog at få medhold, og i dag er der solgt mindst en halv million *RIO*'er. Snesevis af andre firmaer står klar med nye, forbedrede MP3-afspillere.

Så industrien véd at dette slag før eller senere vil være endegyldigt tabt, og det er der de har brug for politikere til at kriminalisere alt hvad der ikke er i deres interesse. Deres eneste chance på langt sigt vil formodentlig være at IT-teknologien i stigende grad stiller krav om ID-funktioner – om at den enkelte bruger hele tiden kan identificeres, kontrolleres og overvåges. For nylig blev det afsløret at Microsoft hemmeligt indkoder sådanne ID-sladrehanke i sit software. Men denne Big Brother-udgave af et informationssamfund er formentlig så uspiselig, at den vil støde på bred beslutsom modstand. Selv fra ophavsrettens naturlige venner, må man tro og håbe.

For at beholde sin markedsandel vil dele af populærmusikken være tvunget til langt mere massivt at gå ind for masseproduktion, den vil formentlig blive endnu men forudsigelig end tilfældet er nu. Der er grund til at tro at dette vil stimulere en vældig kreativitet i alle slags niches. Musikproduktion under små forhold vil blomstre op. Ingen vil længere lave musik udelukkende med den forhåbning at producere et *hit*,

I et interview i tidsskriftet *Wired* i marts i år sagde hip-hopperen *Chuck D* bl.a.: ”Vi vil snart se et marked med 500.000 uafhængige musikproducenter – giganterne kan slutte sig sammen så meget de vil, det vil ikke forhindre manden på gaden i at lege med. I dag laver de store en cd for 6 kr, de sælger den for 70 kr, og de handler den for 120. Det er simpelt tyveri, og det er kun muligt fordi de har krammet, på dén teknologi. Men MP3 får de ikke krammet på. Verden er fuld af utrolig meget forskelligt talent. Men mellemændene gør kunstnere til galejsslaver der kun må ro i én bestemt retning. Nu kan kunstnere sende musik ud hveranden uge, i stedet for at vente 7-8 måneder på at et firma gør det. Succes handler om lyttere. Hvis nogen laver piratkopier af min musik, betyder det at jeg har succes, og så skal

jeg bare leve en masse nye ting hele tiden. For mig kan de jo ikke *downloade*.”

Uden den traditionelle ophavsret vil radio og tv blive langt billigere, hvad der i vores del af verden især vil komme det regionale, det lokale og det særegne til gode. Disse medier vil helt overvejende være repræsenteret af satellitter som falbyder i tusindvis af kanaler med musiktilbud fra jazz til rock, fra indisk musik til gregoriansk sang, fra *new age* til *punk* – det hele uden reklamer og programværter, blot for et beskedent abonnementsgebyr. De klassiske, offentlige mediers eneste eksistensberettigelse vil må vare kulturtilbud der er interessante, mere opsøgende, mindre interesserede i at behage. Og det er forbløffende og en smule skræmmende at se dem gallopere blindt af sted i et populistisk kapløb de allerede *har* tabt, som det sker i øjeblikket.

Som sagt er det ikke de mere eller mindre fattige komponister af ny koncertsalsmusik der vil blive hårdt ramt på næringen af den nuværende ophavsrets sammenbrud, for *royalties* udgør oftest kun en beskedent procentdel af deres indtægter. Men underholdningsindustrien vil fuldstændig ændre karakter. Denne verdens Michael Jackson'er vil miste uhyre indtægter, Sony, Phillips, Microsoft, Disney og andre mastodonter vil være nødt til at tænke forfra.

Men det vil ikke bringe den type komponister jeg selv tilhører til fortvivlelse. Den 'eksperimenterende' musiks økonomiske situation vil i almindelighed næppe ændre sig afgørende. De gamle kulturlande har alle en lang tradition og et stort set uanfægtet politisk flertal for støtte til kulturen og for beskyttelse af den nyorienterede kunst. I en situation hvor mellemhandlere ikke længere kan opkræve bompeng, vil statskasser og offentlige medier spare enorme summer som tifold kan lukke de huller en sønderbrudt ophavsret vil skabe i de nysøgende kunstners lommer. Derimod må den rene underholdning for at være rentabel nødvendigvis søge de bredest mulige fællesnævner, og sammenfiltreringen af kunst og *kitsch* (som i dag også ses inden for offentligt støttede kulturområder) vil blive langt mindre.

De kulturpolitiske perspektiver rækker imidlertid endnu videre: At matricering, trykning, distribution osv. ikke længere er en forudsætning for udbredelse af musik gør i sig selv udbredelsen langt billigere. Og det vil naturligvis især komme al den musik til gode som kun igangsætter *cash-flow* i begrænset, omfang – al den 'svære' musik fra før og nu, al den undertrykte og oversete musik som plud-

selig har frihed til og mulighed for at finde et publikum også blandt de unge og yngste.

Men intet af alt dette betyder i sig selv at den 'beskyttelse af autor' som de fleste landes retsvæsen anerkender, må ophøre. Og 'beskyttelse mod hvad', egentlig? Mod at andre spiller hans musik? Mod at andre lytter til hans musik eller interesserer sig for ham musik? Nej, men naturligvis mod at andre fx bevidst forvansker den, eller anvender den på måder som åbenlyst etrider mod dens hensigter. Denne – hidtil underprioriterede – side af ophavsretten (kendt som *droit morale*) kan og vil formentlig styrkes i takt med produkttankens forsvinden.

Det har været hævdet at ophavsrettens økonomiske side er en forudsætning for at denne rettighed kan håndhæves. Argumentet er ikke indlysende. Uden sammenligning i øvrigt, så er en særlig tyveriafgift på biler naturligvis ikke en forudsætning for at håndhæve loven om biltyveriers ulovlighed.

Ophavsrettens forvaltere må glemme alt om lappeløsninger, blokader, gentleman-

agreements og omvendte paraplyer, og må i gang med at omforme ophavsretten så den beskytter kunstens indhold og ikke primært dens penge. Det eneste alternativ er helt at afvikle den. Og det behøver ingen at ofre mange kræfter på. Uden klare alternativer kommer det tilsyneladende ganske af sig selv...

Vækkeuret bringer mig tilbage til min velkendte, socialrealistiske hverdag, og dér er de med ét igen, mine cd'er. Jeg har åbenbart været offer for en morgendrøm Omvæltningen er endnu, ikke sket fyldest, enden er endnu ikke endegyldig. Jeg står op og finder min morgenavis. På side 3 læser jeg at en domstol i Basel, har lukket *International Lyrics Server* – en Website som gratis tilbyder tekster til over 100.000 sange, baseret på en database realiseret af Nettets egne brugere helt uden økonomiske interesser. Det fremgår at domstolen har handlet på initiativ af *Warner Bros Inc.* og som deres forlængede arm. Hvem skal vi ønske tillykke?